

Nr 500

Av herr **Andersson, Torsten, m. fl.**, *angående vissa landsbygdsproblem.*

Folkomflyttningen från landsbygd till tätorter har i vårt land pågått åtskilliga decennier. Resultatet har för landsbygdens vidkommande blivit att man nu kan förutse att vissa delar av vårt land kommer att mer eller mindre totalt avfolkas. Folkmängdsuppgifterna vid senaste årsskiftet gav klart vid handen att omflyttningen fortsätter inte endast i oförminskad utan i vissa delar i ökad takt. Med hänsyn till att medelåldern på de nuvarande ägarna av gårdarna, framför allt i småbruksbygderna, är relativt hög, har man anledning befara att vi om blott några få år står inför en verklig kris i fråga om befolkningen i småbruks- och skogsbygderna. Kan man inte på ett påtagbart sätt förbättra möjligheterna till fortsatt bosättning och utkomst i dessa bygder är det ytterst tveklaktigt om de avgående småbrukarna får några efterträdare på sina gårdar. Det är klart att småbrukets lönsamhet härvidlag spelar en mycket betydande roll, men det är inte allena avgörande i sammanhanget. Lönsamheten skall i och för sig här inte upptas till diskussion, utan vår avsikt är att söka belysa några av de övriga förutsättningar som måste vara för handen för att människor skall kunna bo kvar på de små gårdarna i våra skogsbygder och eventuellt nya människor komma dit.

Det bör för var och en vara uppenbart att en total eller nära nog total avfolkning av vissa glesbygder i vårt land är betänklig för framtiden ur många synpunkter. Stora, glest befolkade landsbygdsområden måste ur beredskaps- och försvarssynpunkt innebära vådor. Redan nu råder även i våra livskraftiga bygder en mycket stor brist på reservarbetskraft, som i händelse av en beredskapsinkallelse eller en mobilisering av arbetskraften vid de större gårdarna kan träda hjälpande till. Man behöver för övrigt inte avvakta en inkallelse för att få bevis härför. Det räcker att en ensambrukare i dag blir sjuk för att det skall bli mycket svårt för honom att få erforderlig hjälp i arbetet. Rent allmänt torde man kunna göra gällande att bristen på reservarbetskraft, som är kunnig i jordbruk, kommer att bli mycket allvarlig i händelse av ett krig. Därmed ligger också svårigheterna för vår livsmedelsförsörjning vid ett sådant tillfälle i öppen dag. Vad är i längden de betydande ekonomiska upppoffringar vi gör för att hålla vårt försvar intakt värda, om vi inte kan upprätthålla vår livsmedelsproduktion?

Den fortsatta avfolkningen får också andra mindre önskvärda konsekvenser. Skogsbruket, som spelar en avgörande roll för vår ekonomi, lider redan

i dag i viss mån brist på arbetskraft, och den bristen kommer att bli än känbarare, då svårigheten att få nya brukare på de små gårdarna ökar. Det är och måste bli så att brukarna av de mindre jordbruksenheterna i skogsbygderna har att svara för skogsbrukets behov av arbetskraft för huggning och körning. Hästen har här sin givna plats, och basen för honom måste vara en bit jord och lämpliga byggnader.

Enligt vår mening är det nödvändigt att samhället här ingriper för att få till stånd bättre förhållanden. Sådana åtgärder måste vidtas att människorna kan stanna kvar på sina gårdar och nya komma i de gamlas ställe. De åtgärder som hittills på olika områden vidtagits har emellertid i vissa fall inte utformats så och i andra fall inte tillämpats så, att man kan säga att de fyller sin verkliga uppgift. Oftast är reglerna helt generella och medger ingen individuell prövning. Paragraferna klipper helt enkelt av alla möjligheter om inte bokstaven är till fullo uppfylld.

Så är förhållandet med lånegarantien till jordbruket som förmedlas av lantbruksnämnderna. Här kan ingen garanti förekomma utan borgen; hänsyn till låntagarens personliga förutsättningar och kvalifikationer kan enligt instruktionen inte vara avgörande i speciella lägen. Exempel från bygderna visar att möjligheterna för en småbrukare eller arrendator att etablera sig äventyrats av att erforderlig borgen inte kunnat uppbringas, de må sen ha varit hur duktiga och arbetsamma som helst. En generösare inställning till frågan om lånegaranti för framför allt arrendatorer och småbrukare i skogsbygderna, som bevisligen skall tjäna skogsnäringen med sin arbetsinsats, samt rimliga amorteringsvillkor på lånen skulle vara mycket värdefullt för en framtida riktig utveckling på landsbygden.

I detta sammanhang måste också i bilden föras in stödjordbruket som bosättningsplats. Bostadssituationen i vårt land är prekär, men när det gäller lösningen av problemet för man nästan alltid i debatten endast in nybyggnationerna i städer och andra tätorter. Ytterst sällan tar man upp debatten från den utgångspunkten att förbättringar av bostadsbeståndet ute i glesbygden skulle kunna avhålla åtskilliga från att konkurrera om bostäderna i tätorterna. Det bör dessutom påpekas att man genom dylika förbättringar skulle kunna åstadkomma fullgoda bostäder till väsentligt lägre kostnader än vad de för närvarande betingar vid nybyggnation.

I fråga om egnahemsbyggandet ute i glesbygden har man under senare år kunnat iaktta en påfallande restriktivitet. I flera fall kan det ifrågasättas, om man inte gjort betydande avsteg från den princip regering och riksdag fastslagit, nämligen att endast uppenbart olämpliga placeringar av de nya egna hemmen bör undvikas. Med kommunikationernas nuvarande utveckling kan man enligt statsmakternas uttalade mening icke fästa avgörande vikt vid det ofta åberopade kreditvärdet. En generösare syn på egnahemsbyggandet ute i glesbygden torde vara nödvändig, om inte denna statens

hjälp åt medborgarna skall bli helt illusorisk för dem som bygger och bor på landsbygden och fortfarande vill bo där.

Stödjordbruk på upp till 5 ha jord skulle kunna bli bosättningsplatser för många, om andra villkor för restaureringen av bostäder vore gällande. Smidiga låne- och bidragsformer för exempelvis inläggning av centralvärme, vatten och avlopp samt för att byta fönster, förbättra värmeisoleringen m. m. i äldre fastigheter skulle vara av stort värde. För närvarande synes behovsprövningen för erhållande av bidrag till exempelvis vatten och avlopp vara för hård. Vidare är detaljregleringen från bostadsorganens sida samt den allmänna byråkratiseringen av bidragsprocessen med ritningar och arbetsbeskrivningar till stort besvär för gemene man, och många avhåller sig från att söka även de bidragsmöjligheter som finns, därför att de menar att processen är så besvärlig.

Erfarenheterna i dag i västra Sverige är sådana att man kan göra gällande, att stödjordbruk i industribygden och intill bilväg med god bostad är mycket eftersökta. Detta visar en utväg att kunna behålla människorna ute i bygderna och lätta på trycket i tätorterna och minska på bostadsköerna. Öppnas möjligheter till att på rimliga villkor låna pengar i förekommande fall och till bidrag, som gör det möjligt att skapa hyggliga bostäder utan alltför byråkratisk omgång, kommer man att lyckas med denna enligt vår mening mycket viktiga uppgift.

Innan utvecklingen har gått så långt, att man måste konstatera att det är för sent att söka klara situationen, måste någonting göras. Skall man lyckas hålla den för livsmedelsförsörjningen och för skogsbruket erforderliga arbetskraften ute i bygderna, måste man skapa förutsättningar härför. Frågekomplexet är av den vikt att det bör närmare studeras som ett led i det mycket betydande utredningsarbete som för närvarande pågår för att klarlägga förutsättningarna för att skapa sysselsättning ute i landets olika delar, jordbrukets framtida status i samhället, samhällsplaneringen, den framtida administrativa indelningen m. m. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att uppdraga här berörda utredningsuppdrag åt någon eller några av de sittande utredningarna eller också lämna uppdraget åt en särskild för ändamålet tillsatt utredning.

Med anledning av det sålunda anförda får vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om att de i motionen berörda problemställningarna måtte bli föremål för utredning och att förslag måtte framläggas för riksdagen i enlighet med motionens syfte.

Stockholm den 26 januari 1962

Torsten Andersson

Ernst W. Olsson

T. V. Mattsson